

TÜRKİYE'DE AİLE EĞİTİMİ ALANINDA YAZILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

Nursena ÖZTÜRK¹

Hanifi PARLAR²

Öz

İnsanların hayatlarında büyük bir rol oynayan aile kurumu yapısal özellikleri, işlevleri ve içinde bulundurduğu ilişkiler dâhil birçok konu açısından farklı yaklaşımlar tarafından yıllar boyunca incelenmiştir. Bu araştırmalar aile kurumunu incelemeye çalışmakta ve araştırmalar sonucu elde edilen bulgular uygulamalı alanlarda kullanılmaktadır. Aile danışmanlığı ve eğitimi de bu alanlardan birisidir. Ülkemizde aile kavramına verilen değer azımsanamayacak kadar çoktur. Bu çalışmada aile kurumunun eğitimi hakkında akademik alanda ne tür çalışmalar yapılmaktadır ve nelere ihtiyacımız var gibi sorulara cevap aramış olan lisansüstü tezlerin sistematik bir özetini oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi ile yöntemi ile oluşturulan bu çalışmanın amacı, Türkiye'de aile eğitimi alanında yazılmış olan lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi veri tabanında yapılan tarama sonucunda 1998 – 2019 yılları arası yazılan tezler çeşitli kriterlere göre gruplandırılmış ve analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda: İlk olarak en çok lisansüstü tezin eğitim bilimleri enstitüsünde hazırlandığı, ikinci olarak cinsiyet dağılımına bakıldığında en çok kadın yazarların bu konuda tez yayımladığı, üçüncü olarak tezlerin ağırlıklı olarak doçent doktor unvanına sahip bilim insanları danışmanlığında hazırlandığı, dördüncü olarak tezlerin en çok Eskişehir ve Ankara illerindeki üniversitelerde okuyan öğrenciler tarafından yazıldığı ve son olarak tezlerin en çok özel eğitim anabilim dalında gerçekleştirildiği görülmüştür. Aile danışmanlığı ve eğitiminin ülkemizde henüz 40 yıllık bir geçmişe sahip olması sebebiyle yapılan çalışmaların günümüze kadar en çok problem yaşanan alanlarda olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, son dönemlerde aile kavramının çeşitlenmeye ve genişlemeye başlamasıyla birlikte bu ailelere gereken desteği sağlamak ve yardım etmek amacıyla bazı üniversitelerde yüksek lisans programı olarak okutulması alanın daha sistemli ve bilimsel bir geleceğe sahip olduğunu gösteriyor. Hatta yüksek lisans seviyesinden de öteye taşınarak doktora programı olarak açılması alanında uzman olmuş kişilerce yürütülecek gelecekteki çalışmalar için çok daha değerli ve sistemli bir çalışma alanı oluşması açısından göz önünde bulundurulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Aile, Aile eğitimi, Aile eğitim programı, İçerik analizi*

¹Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji, E-Posta: nursenaozturk@stu.aydin.edu.tr. ORCID: 0000-0002-0423-0757

²Doç. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri, hparlar@ticaret.edu.tr. ORCID: 0000-0002-6313-6955

ÖZTÜRK, N., PARLAR, H. (2022). Türkiye'de Aile Eğitimi Alanında Yazılmış Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 22 (57), 863-891
DOI:10.21560/ypcd.vi.889937

THE EVALUATION OF THE POSTGRADUATE THESIS WRITTEN IN THE FIELD OF FAMILY EDUCATION IN TÜRKİYE BY CONTENT ANALYSIS METHOD

Abstract

The family notion, which plays an enormous role in people's lives, has been studied for many years through many different approaches for its structural features, functions and the relationships that it has within. These studies are utilised in investigating the family notion and the research findings are exploited in applied sciences. Family consultation and education is one of those applied sciences. The term family is given high value in Türkiye. This study is a systematic analysis of master's dissertations answering questions about what kind of academic studies are carried out about family notion and education or what is required. The aim of this qualitative content analysis study is to investigate the master's dissertations on family education in Türkiye. As a result of the survey research on the database of The Council of Higher Education within the years 1998-2019, the dissertations were grouped and analysed based on a set of criteria. As a result of the analyses, it was concluded that: Firstly the highest number of master's dissertations are studied at educational sciences Institutions, secondly as for the gender distribution, female researchers publish the most on this subject, thirdly the dissertations are mostly advised by assistant professors, fourthly dissertations are mostly written by university students in Eskişehir and Ankara, and lastly the dissertations are conducted mostly in the department of special education. Due to the fact that family consultation and education has only about 40 years of history in Türkiye, it was observed that the studies are mostly conducted on the most problematic areas. Furthermore, with the variations and expansions of the family notion, teaching this subject in universities in order to support and help these families indicates that this field has a systematic and scientific future. It must be considered that carrying those programs further than master's programs and starting PhD programs for it would create a systematic and valuable study subject in order for specialists to conduct research on this subject.

Key Words: *Family, Family education, Family education program, Content analysis*

GİRİŞ

Bireyler, belirli bir gelişim düzeyini tamamlayana kadar yani çocukluk dönemlerinde en çok aile içinde bulunurlar. Bu sebeple ailedeki eğitim daha sonraki yılların temelini oluşturur. Bizlerin ilk öğretmenleri anne babalarımızdır. Çocukluğun erken yıllarındaki eğitimin en önemli unsuru ailenin eğitilmesidir. Kılıç (2010)'a göre çocuklar doğdukları andan itibaren öğrenmeye başlarlar, bu öğrenmelere kaynaklık eden en önemli çevresel unsur ailedir. Çocuğun sosyal duygusal, zihinsel ve fiziksel yönden gelişimi ilk olarak ailede başlamaktadır. Aile, çocuğun okul başarısında ve olumlu davranışlar geliştirilmesinde rol oynarken, çocuğun sosyal ilişki kurma biçimini de belirlemede rehber olur.

Gelişen ve değişen dünyamızda her alanda olduğu gibi aile konusunda da bazı güncellemeler yaşanmaktadır. Son yıllarda çocukluğun ilk yıllarından itibaren verilen eğitimin gelecekte psikolojik olarak sağlıklı bir birey olup olunmayacağına bir belirleyicisi olduğu ve sahip olunan becerilerin geliştirilmesinde katkı sağladığı yönünde bir anlayış kabul görmeye başlamıştır. Çocukların yaşamlarında bu kadar önemli bir konuma sahip ebeveynlerin hem ebeveyn olma becerileri hem de çocuk bakımı ve eğitimi gibi konularda sahip oldukları bilgi birikimi ve yeteneklerini güncellemeleri gerekmektedir. Bu değişim ve gelişim ise en sağlıklı şekilde aile eğitimi yoluyla meydana gelir. Anne babaların çocuklarının eğitimlerine bilgi ve yardım sağlayabilmeleri için ilk olarak kendi eğitimlerini dinamik bir hale getirmeleri ve gelişime açık kişiler olmaları gerekmektedir. Anne-babalar, aile eğitim programları ile çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili desteğe ihtiyaç duyabilirler. Aile eğitim programları ebeveynlere hem bu desteği sağlamakta hem de gerekli bilgileri bilgi kirliliği olmadan ailelere kazandırmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarını tanımaları, onların hangi gelişim evresinde hangi durumları deneyimleyeceğini bilmesi gerekir. Çocuklarının gereksinimlerine göre hareket etmeleri, nerede, ne zaman, ne yapılacağına farkında olarak çocuklarının gelişim süreçlerine destek olmaları çok önemlidir.

Aile eğitimi, anne babalara çocuklarının gelişimlerini desteklemelerine katkı sağlamaları için uzman kişiler tarafından verilen sistemli eğitim olarak tanımlanmaktadır (Hoard ve Shepard, 2005). Aile eğitim programları

ebeveynlerin, çocuklarını yetiştirirken farkındalık sahibi olarak hareket edebilmeleri ve çocuklarının yaşamlarında mutlu olacakları seçimleri yapmalarında iyi bir yol gösterici olmalarına yardım etmektedir. Cavkaytar (2000), Aile eğitiminin temel amacının; anne babaları, anne babalığın değişik yönleriyle ilgili bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve beceri sahibi yapmak olduğunu belirtmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarının fiziksel, duygusal, ruhsal ve sosyal açıdan gelişimlerinin tüm evrelerinde ihtiyacı olan becerileri ve algılamaları kazanmalarına katkı sağlayan aile eğitim programlarında çeşitli yollardan yararlanılsa da temelde özdeş amaçları hedeflemektedirler. Bu hedefleri şöyle sıralayabiliriz:

- 1) Çocuğun gelişimine yardımcı olmak,
- 2) Ailelerin anne-baba olmadaki görevlerini kazanmalarına yardım etmek,
- 3) Çocukta gerçekleşecek değişikliklerin pozitif yönde ve sürekli olmasını sağlamak,
- 4) Aile bağına sağlamlaştırmak,
- 5) Ailedeki öğrenme ortamına faydalı içerikler sağlamak,
- 6) Karşılaşılabilecek sorunları önlemek ve çeşitli disiplin yöntemleri sunmak
- 7) Çocuklar eğitim hayatına başlarken onların hazırbulunuşluk seviyelerini arttırmak.

Ebeveynlerin çocuklarını aile ortamında sevgi ve güven duygusu ile kendini rahatça ifade edebileceği, serbest ve eşit bir ortamda sağlıklı birer birey olarak hayata hazırlamaları gerekmektedir. Bu sebeple anne ve babaların çocukların gelişimi ve eğitimi konusunda bilinçlendirilmeleri ve öğrendiklerini uygulayabilir seviyeye gelmeleri önemlidir.

Aile eğitim programlarına çeşitli sebeplerden dolayı gereksinim duyulmuştur. İlki, ailelerin psikolojik ve sosyal anlamda bulunduğu hayat şartlarına uyum sağlayabilme yeteneklerini arttırmak; ikincisi de çocukların eğitiminde ailenin katılımını güçlendirmektir. Gelişen dünyamızda aileler de gelişip değişmekte ve bazen bu değişim sürecinde zorluklar yaşayabilmektedir. Bu sebeple de hem duygusal alanda hem de uygulama alanında destek ve yardıma ihtiyaç

duyarlar. Aileler, içinde buldukları toplumun değer yargılarını benimseyerek çocuklarını kabiliyetli birer yetişkin olarak yetiştirebilmek için çeşitli güdülere ihtiyaç duyarlar. Bunlardan bazıları; toplumdaki diğer kabiliyetli insanlara yakınlık, diğer bakım alanlarında yeterlilik ve zor yaşam koşullarında ebeveyn olmaktır. Aile eğitim programları da bu noktada anne babaların bu ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Aile eğitim programlarına karşı artan ihtiyacın başka bir sebebi ise anne babalıkla ilgili bilgilerin kümülatif şekilde artmış olmasıdır. Bilgilerin bu denli hızlı ve karmaşık şekilde artması anne babaların çocuklarını nasıl eğitecekleri konusunda karmaşaya düşürebilir. Doğal olarak ebeveynlerde yetersizlik, beceriksizlik ve suçluluk hislerinin doğmasına sebep olabilir. Aile eğitim programları ise anne babaların çocuğun yetiştirilmesine yönelik geçmişteki bilgileri dikkate alarak ailelerin ihtiyacı olan noktalarda onlara yol gösterici olmaktadır.

Son yıllarda kadın ve erkeğin toplumdaki rolleri hakkında bilinçlenmeleri ile annelik veya babalık görevleri şeklinde son derece ilkel ayrımların olmadığı bir topluma doğru pozitif yönde ilerleme sağlamaktayız. Dolayısıyla bazı kaynaklarda babaların da çocuk bakımına ve eğitimine aktif katılımın zorunlu hale geldiği yazılsa da babaların zaten bu bakım ve eğitime aktif olarak katılıyor olması sağlıklı bir aile yapısının tartışılmaz öğelerindendir. Bu sebeple bu durumu zorunluluk olarak görmeyi aşarken, babaların daha da bilinçlenmesi ve kendilerini yetersiz gördükleri noktalarda eğitim almak için başvuracakları kaynaklara duyulan gereksinimi yine aile eğitim programları karşılamaktadır.

Son olarak aile eğitim programlarının neden önem teşkil ettiklerine göz atacak olursak; aile eğitim programları, ailelerin ebeveynlik becerilerini ve bilgilerini geliştirme, çocuk gelişimi ve ailelerin yaşadığı sorunlarla pozitif yollarla başa çıkabilme ile ilgili öğrenme deneyimlerini geliştirmeye odaklanmış programlardır (Bogenschneider ve Johnson, 2004:20).

Aileler anne baba olmayı öğrenirken aynı anda çocuklarının gelişim ve ihtiyaçlarına duyarlı olmayı da öğrenirler. Ebeveynlerin, çocuklarının ilk öğretmenleri olması ve onlarla okula başlamadan önce çok fazla zaman geçirmeleri sebebiyle çocuklarının gelişim basamaklarında oldukça önemli bir yere sahiptirler. Bu sebeple yaşamın ilk yıllarından itibaren verilecek olan aile eğitim programları bilinçli anne babalar yetiştirmek için önemlidir.

Anne baba olma becerisinden sonraki evre ise ebeveynlerin, çocuğun içinde bulunduğu çevreyi ve şartları da ayarlayabilme becerisine sahip olmalarıdır. Anne babaların çocukların gelişim ve ihtiyaçlarına duyarsız davranmaları çocukların zihinsel gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bahsedilen bu duyarsızlık sosyal ve ekonomik yönden zorluk yaşayan ailelerde daha çok görülmektedir. Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de aile eğitim programları diğer ailelere nazaran sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelere ve bu ailelerin çocuklarına ulaşmayı hedeflemektedir. Oysa bu çalışmaları toplumun her kesimine yaymak ve ulaştırmak gerekmektedir. Sosyoekonomik düzeyi düşük ailelere ulaşmaktaki amaç ise sağlık, eğitim, sosyal ve ekonomik yönden ulaşamadıkları desteğe daha hızlı ulaşım sorunlarının çözüme kavuşma sürecini hızlandırmaktır. Aile eğitim programlarının verildiği kurumlar, aileleri gerekli yerlere yönlendirdikten sonra ailelerin kendi problemlerine çözüm bulma süreçlerinde aktif bir rol oynamalarına yardımcı olmaktadır. Ek olarak Şahin ve Özbey'e göre (2007), aile eğitim programları çerçevesinde evde çocukla etkileşimde bulunan büyük kardeş, büyük anne vb. bireylerin de çocuğun eğitiminde aldıkları rolü daha sağlıklı yerine getirmeleri sağlanmaktadır. Aile eğitim programları anne-babaların eğitimle ilgili görüşleri, çocuklarına hangi tarzda yaklaştıkları, çocukların yetiştirilmesi açısından çok önemli bir yere sahiptir.

Aile eğitim programlarında, sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelere ek olarak, madde kullanım bozukluğu olan ailelere, tek ebeveynli ailelere, evlilik dışı çocuğa sahip olan ailelere ve küçük yaşlarda ebeveyn olmak zorunda kalmış ailelere ulaşmak da hedeflenmektedir. Bu ailelerin çocukları okullarda risk grubundaki çocuklar olarak değerlendirilmektedir. Aile eğitim programları ile risk grubunda sayılan ailelerin ekonomik zorluklarla idare etme, aile ilişkilerini güçlendirme, çevreden gelebilecek olan baskılara ve tehlikelere karşı kendilerini sağlıklı şekilde koruma yönlerinde de önemli katkılar sağlanabilir.

YÖNTEM ve MODEL

Türkiye'de aile eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışma nitel araştırma yöntemine göre planlanmış ve yapılmıştır. Literatür taraması yoluyla veriler toplanarak içerik analizi

yöntemiyle de tezler incelenmiştir. 'Aile eğitimi' anahtar kelime olarak belirlenmiştir. Tez türü olarak tümü seçilerek literatür kapsamlı şekilde araştırılmıştır. Bu şekilde aile eğitimi alanındaki eğilimler belirlenmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma deseni ile hazırlanan bu araştırmanın verileri doküman incelemesi yöntemiyle elde edilmiştir. Cohen, Manion ve Morrison (2007) bir bilimsel alanda yapılmakta olan çalışmaların içerik ve yöntem olarak analiz edilmesinin, ilgili alanda araştırma ve çalışma yapan bilim insanlarına daha sonraki çalışmalar için yol gösterici olacağını belirtmişlerdir. Bu anlamda Türkiye'de aile eğitimi çalışmalarının çok yeni başlamış olması sebebiyle günümüze kadar olan yaklaşık 25 yıllık süreçte alana dair neler yapıldığına ve alanın genel görünümünün ortaya konulmasında bu çalışmanın çok yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu temel amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Amaç

Araştırmanın amacı Türkiye'de Aile Eğitimi alanında yazılmış lisansüstü tezlerinin incelenmesidir. Bu tezler aracılığıyla aile eğitimi alanında çalışılan konuların dağılımlarına bakmayı ve sonrasında ihtiyaca göre çalışılması gereken konular hakkında fikir sahibi olmak amaçlanmıştır. Bu sebeple sırasıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

Aile Eğitimi konusunda kaç adet tez yazılmıştır?

Tezlerin seviyeleri nelerdir?

Tez yazarlarının cinsiyetlerine göre dağılımı nasıldır?

Tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?

Tezlerin illere göre dağılımı nasıldır?

Tezlerin onaylandıkları üniversitelere göre dağılımı nasıldır?

Tezlerin yapıldıkları enstitülere göre dağılımı nasıldır?

Tezlerin yapıldıkları anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?

Ulaşılan tezlerin konuları nelerdir?

Tezler hangi araştırma yöntemleriyle yapılmışlardır?

Tezler hangi araştırma teknikleriyle yapılmışlardır?

Tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?

Tezlerin tez örnekleme/çalışma grubu nedir?

Tezlerde kullanılan istatistiksel analizler nelerdir?

Tezlerde kullanılan kaynak türleri nelerdir?

Tez danışmanlarının cinsiyetlerine göre dağılımı nasıldır?

Tez danışmanlarının unvanlarına göre dağılımı nasıldır?

Sınırlılıklar

Bu çalışma, YÖKTEZ veri tabanına yüklenmiş lisansüstü tezler ile sınırlıdır.

Evren ve Örneklem

Literatür taraması Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi'nde yazılmış olan tezler ile yapılmıştır. Anahtar kelime kısmına "aile eğitimi" ve tez türü kısmından da tümü seçeneği işaretlenerek yapılan tarama sonucunda 28 adet teze ulaşılmıştır. Bu tezlerden 21 tanesi yüksek lisans, 5 tanesi doktora ve 3 tanesi ise tıpta uzmanlık seviyesinde yazılmıştır. 28 tezden 23 tanesi erişime açık olup, 5 tanesi yayınlanma izni olmaması sebebiyle incelemeye alınamamıştır.

Verilerin Toplanması

Çalışmada evreni oluşturması için Yüksek Öğretim Kurulu, Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın 'Ulusal Tez Merkezi' bölümünde yer alan ve yazarlarının yayınlanmasına izin verdikleri Aile Eğitimi alanında 1998 ve 2019 yılları arasında Türkiye'de yapılmış olan lisansüstü tezleri belirlenmiştir. Kasım 2020 tarihi odak alınarak, Yüksek Öğretim Kurulu, Ulusal Tez Merkezi yani "YÖKTEZ" bünyesinde toplam 28 lisansüstü tez yer almaktadır. Bu tezlerden 20 tanesi yüksek lisans seviyesinde ve 16 tanesi izinli, 5 tanesi doktora seviyesinde ve hepsi izinli, son olarak 3 tanesi tıpta uzmanlık seviyesinde ve 2 tanesi izinlidir. Bu sebeple toplam 28 tezden 23 izinli teze ulaşılmış ve izinli tezlerin tamamı örnekleme dâhil edilerek incelenmiştir. Tezler incelendikten sonra alan yazındaki benzer çalışmalar gözden geçirilerek araştırma soruları oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada aile eğitimi alanında yazılan lisansüstü tezlerin seviyesi, yıllara göre dağılımı, yöntemi, modeli, yazıldığı enstitü, bağlı oldukları ana bilim dalı, araştırmacıların cinsiyeti, unvanları, tez danışmanlarının unvanları ve tezlerin konuları inceleme kapsamına alınmıştır. Bu incelemeler için içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. İçerik analizi tekniği, sosyal bilimler alanındaki araştırmalarda oldukça fazla kullanılan bir analiz tekniğidir. İçerik analizinde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Analiz sonuçları frekans ve yüzde değerleri ile ifade edilmiştir. İçerik analiz türlerinde kategorisel analiz ve frekans analizi teknikleri kullanılarak yüzde ve frekans dağılımlarına göre tablo haline getirilmiştir. Kategorisel analiz sürecinden sonra verilerin kodlanması, temaların oluşturulması ve düzenlenmesi ile elde edilen bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamalarına geçilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Çalışmada belirlenen amaçlarda da belirtildiği üzere; erişime açık olan tezlerin sayısı, seviyeleri, yazarlarının cinsiyetlerine göre dağılımları incelenmiştir. Ayrıca tezlerin yazıldıkları yıllara, illere, onaylandıkları üniversitelere, enstitülere, anabilim dallarına göre dağılımına bakılmıştır. Son olarak tezlerin konuları, araştırma yöntemleri, araştırma teknikleri, veri toplama araçları, tez örnekleme/çalışma grubu, tezlerde kullanılan istatistiki analizleri, kullanılan kaynaklar ve tez danışmanlarının cinsiyetleri ile unvanlarına ilişkin analizler yapılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda grafikler ve tablolar halinde sunulmuştur.

Aile Eğitimi Konusunda Kaç Adet Tez Yazılmıştır?

Türkiye'de aile eğitimi konusunda yazılmış ve YÖKTEZ Ulusal Tez Merkezi veri tabanına yüklenmiş toplam 28 adet tez bulunmaktadır. Tezlerden 23 tanesi erişime açıktır kalan 5 tane teze ise yayın izni sebepleri dolayısıyla ulaşılamamıştır. Bu sebepten dolayı analize dahil edilen toplam tez sayısı 23 olmuştur.

Tezlerin Yazıldıkları Seviyelere Göre Dağılımı Nasıldır?

Tablo 1. Tezlerin Seviyelerine Göre Dağılımı

Tezlerin seviyesi	Sıklık	Yüzde
Yüksek Lisans	16	70
Doktora	5	22
Tıpta uzmanlık	2	9
Toplam	23	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere tezlerin seviyelerinin dağılımına baktığımızda 23 tezin %70’i yüksek lisans, %22’si doktora ve %9’luk bir kısmı ise tıpta uzmanlık seviyesinde yazılmıştır.

Tez Yazarlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı Nasıldır?

Tablo 2. Tez Yazarlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Yazarların cinsiyeti	Sıklık	Yüzde (%)
Kadın	18	78
Erkek	5	22
Toplam	23	100

Tablo 2’de aile eğitimi konusunda yazılan tezlerin yazarlarının cinsiyet dağılımına baktığımızda en çok %78 oranla kadın yazar olduğu, %22 oranla da erkek yazarların bu alana katkı sağladığı görülmüştür.

Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı Nasıldır?

Tablo 3. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Çalışmaların yıllara göre dağılımı	Sıklık	Yüzde (%)
1998	1	4
2002	1	4
2004	1	4
2006	1	4
2008	1	4
2009	1	4
2010	2	9
2011	1	4
2012	1	4
2013	1	4
2015	3	13
2016	3	13
2017	3	13
2018	1	4
2019	2	9
Toplam	23	100

Tablo 3 incelendiğinde aile eğitimi konusunda yazılan tezlerin yıllara göre seyrek bir şekilde dağıldığını görmekteyiz. İlk onaylanan tezin 1998 yılında olması aile eğitimi konusunun ne çok eski ne de çok yeni bir alan olduğunu göstermektedir. 2015'ten sonra konuya olan ilginin arttığını ve en çok tezin ilk kez 2015'te %13 oranında yazıldığını söyleyebiliriz. Ancak son iki yılda da yine azalma söz konusu. Sonuç olarak aile eğitimi gibi önemli bir konuda ne çok yetersiz ne de makul seviyede tez olduğu düşünülmektedir. İleriki yıllarda aile eğitiminin öneminin daha iyi anlaşılacağı ve bu seviyenin artacağı öngörülmektedir.

Tezlerin İllere Göre Dağılımı Nasıldır?

Tablo 4. Tezlerin Şehirlere Göre Dağılımı

Tezlerin illere göre dağılımı	Sıklık	Yüzde (%)
Erzurum	1	4
Eskişehir	8	34
Bolu	1	4
İstanbul	3	13
Bartın	1	4
Ankara	8	35
İzmir	1	4
Toplam	23	100

Tablo 4 incelendiğinde aile eğitimi konusunda 7 farklı ilde tez yazıldığı görülmektedir. En yoğun araştırma yapan kişilerin %35 oranla Ankara ve %34 oranla Eskişehir ilinden olduğu, Ankara ve Eskişehir'i sırasıyla İstanbul, İzmir, Erzurum, Bolu ve Bartın illerinin izlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı Nasıldır?

Tablo 5. Tezlerin Onaylandığı Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversiteler	Sıklık	Yüzde (%)
Atatürk Üniversitesi	1	4
Anadolu Üniversitesi	8	35
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	4
Bartın Üniversitesi	1	4
Gazi Üniversitesi	6	26
Hacettepe Üniversitesi	1	4
Ege Üniversitesi	1	4
Marmara Üniversitesi	3	13
Ankara Üniversitesi	1	4
Toplam	23	100

Tablo 5 incelendiğinde aile eğitimi konusunda en çok tezin onaylandığı üniversite olarak %35 oranla Anadolu Üniversitesi olduğu görülmektedir. İkinci olarak %26 oranla Gazi Üniversitesi, onu izleyen üniversite ise %13 ile Marmara Üniversitesidir. Geri kalan üniversiteler ise dengeli bir dağılım sergilemiştir.

Tezlerin Yapıldıkları Enstitülere Göre Dağılımı Nasıldır?

Tablo 6. Tezlerin Yapıldıkları Enstitülere Göre Dağılımı

Enstitüler	Sıklık	Yüzde (%)
Sosyal Bilimler Enstitüsü	1	4
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	19	83
Tıp Fakültesi	2	9
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	1	4
Toplam	23	100

Tablo 4 ve 5 incelendiğinde aile eğitimi konusunda yazılan tezlerin %83 oranla en çok Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nden onay aldığı görülmektedir. Bu oranları sırasıyla %9 oranla Tıp Fakültesi ve %4'er oranla Sosyal Bilimler ile Sağlık Bilimleri Enstitüleri izlemektedir.

Tezlerin Yapıldıkları Anabilim Dallarına Göre Dağılımı Nasıldır?

Tablo 7. Tezlerin Yapıldıkları Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Anabilim dalları	Sıklık	Yüzde (%)
Özel Eğitim Anabilim Dalı	11	48
İlköğretim Anabilim Dalı	1	4
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı	4	17
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	2	9
Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalı	2	9
Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı	1	4
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı	1	4
Temel Eğitim Anabilim Dalı	1	4
Toplam	23	100

Tablo 7’de incelenen tezlerin yazıldıkları anabilim dallarına göre dağılımlarına bakıldığında 8 farklı anabilim dalı olduğu görülmektedir. %48 oranla en çok Özel Eğitim Anabilim Dalı’ndan tez onaylandığı görülmektedir. Onu izleyen anabilim dalları ise %17 oranla Çocuk Gelişimi ve Eğitimi anabilim dalı, %9’ar oranla Eğitim Bilimleri ile Yaşam Boyu Öğrenme anabilim dalları, son olarak %4’er oranla İlköğretim, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ve Temel Eğitim anabilim dalları olarak analiz edilmiştir.

Ulaşılan Tezlerin Konuları Nelerdir?

Tablo 8. Ulaşılan Tezlerin Konuları

Tez	Tez konusu
1	0-18 yaş aile eğitimi veren rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri (Ankara il örneği).
2	Aile eğitimine devam eden işitme kayıplı çocuk babalarının babalık deneyimlerine ilişkin algılarının incelenmesi.
3	Aile eğitiminin otizmli çocuğa sahip ailelerin Milieu öğretim tekniklerinden tepki isteme-model olmayı kullanmalarındaki etkililiği.
4	7-11 yaş aile eğitimi kurs programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi.
5	Aile eğitimi kurslarının yetişkin eğitimi bağlamında etkililiğinin değerlendirilmesi.
6	Almanya'daki zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk ailelerin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan aile eğitimi uygulamasının etkililiği.
7	Zihin engellilere öz bakım ve ev içi becerilerinin öğretiminde bir aile eğitimi programının etkililiği.
8	Aile eğitimi programlarında eğitimcilerin ve annelerin kültürel çeşitliliğe ilişkin görüşleri.
9	Altı yaşında çocuğu olan annelere uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri ve anne baba tutumları ile çocuğun gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi.
10	Serebral palsili çocukların ebeveynlerine uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri, yılmazlık ve umutsuzluk üzerindeki etkisinin incelenmesi.
11	Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ailelerin katıldıkları aile eğitimi programı sonrasında yaşam döngüsüne ilişkin görüşleri.
12	Dört altı yaş grubu çocuğa sahip annelerin aile eğitimine yönelik ihtiyaç duydukları konuların belirlenmesi.
13	Okul öncesi dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu: Uyku, mizaç, sosyal biliş, yürütücü işlevler ve gelişimsel basamakların değerlendirilmesi ve aile eğitiminin semptom değişimine etkilerinin araştırılması.
14	Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara ailelerin ilgi ve katılımları ile okulöncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı konusunda anne-baba görüşleri.
15	İşitme kayıplı çocuğu olan bir ailenin aile eğitimi sürecinin incelenmesi.
16	Çok ileri dereceli işitme kayıplı çocuğu olan işiten bir annenin etkileşim davranışlarının aile eğitimi bağlamında incelenmesi.
17	Zihin özürlü çocuklara tuvalet becerisi öğretimine yönelik aile eğitimi programının etkililiği.
18	Erken çocukluk dönemi uyku sorunları aile eğitiminin etkinliği.
19	Öğretmen performansına dayalı doğrudan öğretim yaklaşımıyla sunulan aile eğitimi hizmet içi eğitim programının etkililiği.
20	MEB aile eğitimi programının eğitim materyallerinde toplumsal cinsiyet.
21	Eve dayalı gündüz tuvalet kontrolü aile eğitimi programı'nın annelerin kurulum kaydı tutma ile gündüz tuvalet kontrolü kazandırma becerisini ve çocukların gündüz tuvalet kontrolünü kazanmasındaki etkisi.
22	Özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlere yönelik olarak düzenlenen aile eğitimi etkinliklerinin değerlendirilmesi.
23	Aile eğitiminin annelerin doğal dil sağaltım tekniklerini kullanmalarında etkililiği.

Tablo 8’de aile eğitimi konusunda yazılan tezlerin konuları görülmektedir. Konu açısından çeşitliliğin sağlandığı düşünülmektedir. Ancak ihtiyaca göre daha güncel konuların çalışılmamış olması da dikkat çekmektedir. Aile eğitimi ile ilgili konuların daha fazla çalışılması gerekmektedir.

Tezler Hangi Araştırma Yöntemleriyle Yapılmışlardır?

Tablo 9. Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Araştırma Yöntemi	Sıklık	Yüzde (%)
Nitel	10	43
Nicel	11	48
Karma	2	9
Toplam	23	100

Tablo 9 incelendiğinde tezlerin yazıldıkları araştırma yöntemine göre dağılımları şöyledir: tezler 3 farklı araştırma türünde yazılmışlardır. Araştırmalarda en çok %48’lik oranla nicel yöntem kullanıldığı görülmektedir. Nitel yöntem %43 ile ikinci sırada en çok kullanılan yöntem olarak öne çıkmaktadır. En az kullanılan yöntem ise %9’luk oranıyla karma yöntem olmuştur.

Tezler Hangi Araştırma Teknikleriyle Yapılmışlardır?

Tablo 10. Tezlerin Araştırma Tekniklerine Göre Dağılımı

Araştırma Tekniği	Sıklık	Yüzde (%)
Betimsel analiz ve içerik analizi	2	9
Fenomenoloji/ Görüngübilim	3	13
Genel tarama modeli	5	22
Yarı-deneysel model	1	4
Deneysel model	4	17
Eylem araştırması	2	9
Tek denekli desenler	6	26
Toplam	23	100

Tablo 10’a baktığımızda aile eğitimi alanında yazılan tezlerin toplam 7 farklı araştırma tekniği kullanılarak yazıldığını görmekteyiz. Tek denekli desenler başlığı altında toplanan ve içerisinde denekler arası çoklu yoklama modeli, beceriler arası çoklu yoklama modeli ve davranışlar arası çoklu yoklama modelini barındıran araştırma tekniği %23 oranda en çok kullanılan

teknîği oluşturuyor. %22 oranında genel tarama modeli ise ikinci en çok kullanılan teknik olmuş. Daha sonra sırasıyla %17 ile deneysel desen, %13 ile fenomenoloji, %9'ar oranla betimsel ve içerik analizi ile eylem araştırması modeli, son olarak ise %4 oranla yarı-deneysel model tezlerde kullanılan araştırma teknikleri olarak gözükmektedir.

Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı Nasıldır?**Tablo 11. Tezlerin Veri Toplama Araçları**

Tez No	Veri toplama aracı
1	Yarı yapılandırılmış “Eğitici Görüşme Formu”
2	Yarı-yapılandırılmış görüşmeler, yansıtılmalı araştırmacı günlükleri ve doküman incelemesi
3	Ortalama Sözce Uzunluğu Testi, TEDİL ve Tepki İsteme Model Olma Tekniği Öğretim Amaçlarını Değerlendirme Testi
4	7-11 Yaş Aile Eğitim Kursu Öğretmenlerine Yönelik Bilgi Toplama Anketi
5	Eğitimci Görüşme Formu” ve “ Kursiyer Görüşme Formu”
6	Veri kayıt formları
7	Veri kayıt formu
8	Kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış odak grup görüşmeleri
9	Aile Değerlendirme Ölçeği, Aile Tutum Envanteri ve Ankara Gelişim Tarama Envanteri
10	Aile Değerlendirme Ölçeği, Aile Yılmazlık Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği
11	Yarı-yapılandırılmış görüşmeler
12	Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Görüşme Formu
13	Sosyodemografik Veri Formu, Conners Anababa Derecelendirme Ölçeği-Yenilenmiş Uzun Formu (CADÖ-Y/U), Conners Öğretmen Derecelendirme Ölçeği-Yenilenmiş Uzun Formu (CÖDÖ-Y/U), Yürütücü İşlevler Davranış Değerlendirme Ölçeği-Okul Öncesi Versiyonu (YİDDE-OÖ), Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) ve Yıkıcı Davranım Bozukluğu Belirtilerinin Okul Öncesi Dönem Tarama ve Değerlendirme Ölçeği, Okul Öncesi Davranış Ölçeği, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği, 2-3 Yaş Çocukları İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ/2-3), Çocuk Uyku Alışkanlıkları Anketi (ÇUAA), Çocuklarda Yeme Davranışı Anketi (ÇYDA), Sorun Davranış Kontrol Listesi (SDKL), Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ), Spielberger Durumluluk ve Sürekli Kaygı Envanteri (STAI), Kısa Semptom Envanteri (KSE), Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (Parent Attitude Research Instrument) (PARI), Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE), NEPSY-II, Aile Eğitimi
14	Yarı yapılandırılmış görüşme, aile eğitimi
15	Anne-çocuk etkileşimlerinin videotayp kayıtları, anneyle yapılan görüşmeler, izleme toplantıları ile geçerlik güvenilirlik toplantıları ses kayıtları ve araştırmacı günlükleri
16	Gözlem, videotayp kayıtları, görüşmeler
17	Veri kayıt formları, aile eğitim programı
18	Annelere uygulanan BISQ ve Beck Depresyon Anketi, uyku eğitimi
19	Veri kayıt formları
20	Aile eğitimi kurs kitapları
21	Kaba Değerlendirme Formu, Aile Görüşme Formu, Kuruluk Süresi Kaydı, Tutma Becerisi Ölçü Aracı, Gündüz Tuvalet Kontrolünü Kazandırma Becerisi Ölçü Aracı, Kuruluk süresi Kayıt Formu, uygulama güvenilirliği formları ve Sosyal Geçerlik Formu
22	Aile eğitimi verileri
23	Veri toplama formu, aile eğitimi

Tablo 11'den anlayacağımız üzere tezlerin yazımında kullanılan veri toplama araçlarında çeşitlilik göze çarpmaktadır. Hepsinde ortak olan bir veri toplama aracı ise uygulanan aile eğitimidir. Kalan araçlara göz gezdirdiğimizde veri kayıt formları, çeşitli anketler, görüşme formları, araştırmacıların günlükleri, araştırmanın odaklandığı konuya uygun olarak seçilen ölçekler ve aile ile ilgili geliştirilmiş anketler göze çarpmaktadır.

Tezlerin Tez Örnekleme /Çalışma Grubu Nedir?

Tablo 12. Tezlerin Tez Örnekleme /Çalışma Gruplarına Göre Dağılımı

Tez No	Tez örnekleme/ çalışma grubu
1	0-18 Yaş Aile Eğitimi eğiticisi olan 30 rehber öğretmen
2	0-3 yaş aralığında çok ileri dereceli işitme kayıplı çocuğu olan 7 baba
3	OSB tanısı almış 3 erkek çocuk ve anneleri
4	Halk Eğitimi Merkezleri'nde 7-11 Yaş Aile Eğitimi Kurs Programı açan gönüllü 53 kurs Öğretmeni
5	8 eğitici ve 25 kursiyer toplam 33 katılımcı
6	2008-2009 öğretim yılında Kuzey Ren-Vestfalya eyaleti Köln şehrinde yaşayan, zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk aileleri
7	3 zihinsel engelli öğrenci ve annesi
8	13 eğitimci ve 25 gönüllü anne toplam 38 katılımcı
9	Altı yaşında çocuğu olan 128 anne
10	Deney grubunda 14, kontrol grubunda 14 olmak üzere toplam 28 ebeveyn
11	Amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 32 anne-baba
12	Rasgele örnekleme yöntemi ile seçilen 246 anne
13	3-6 yaş arası, 47 DEHB olgusu ve 47 sağlıklı olgu
14	18 anne ve 6 baba toplam 24 katılımcı
15	1 yaşında işitme kayıplı kızı olan anne, kızı ve aynı zamanda araştırmayı sürdüren araştırmacı
16	Aile eğitimi programına devam eden işitme kayıplı 1 çocuk, çocuğun annesi ve araştırmacı, toplam 3 kişi
17	3 anne ve 3 çocuk
18	6-12 ay arası toplam 157 bebek
19	3 asil ve 1 yedek denek
20	Kitapların içeriğindeki toplam 84 fotoğraf/resim, yaklaşık 350 sayfalık dört kitaptaki tüm metinler
21	Gündüz tuvalet kontrolü olmayan 3 çocuk ile onların anneleri
22	20 özel gereksinimli çocuğun ebeveynleri
23	Sınırlı ifade edici dil becerisine sahip zihinsel yetersizlikten etkilenmiş 2 öğrenci ve anneleri, toplam 4 katılımcı

Tablo 12’de aile eğitimi konusunda yazılan tezlerin örneklemlerine/ çalışma gruplarına göre dağılımları gösterilmiştir.

Tezlerde Kullanılan İstatistik Analizler Nelerdir?

Tablo 13. Tezlerde Kullanılan İstatistik Analizlerin Dağılımı

Tez No	İstatistik analizler
1	Betimsel analiz ve içerik analizi
2	Doküman incelemesi
3	Görsel analiz, çizgi grafiği
4	Yüzde ve frekans değerleri, içerik analizi
5	Betimsel ve içerik analizi
6	Ortalama, yüzdeler ve standart sapmaları tabloları, tek grup t testi
7	Görsel analiz, çizgi grafiği
8	Frekanslar (f) ve yüzdeler (%)
9	Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Kruskal-Wallis Testi
10	Mann-Whitney U-Testi, Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi
11	İçerik analizi
12	Pearson Ki Kare Testi ve aritmetik ortalamalar (X)
13	<i>Independent Samples t-testi, Pearson Ki Kare Testi, Ki Kare Testi, Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi, Mann Whitney U Testi, Mann-Whitney Test, Fisher’s Exact Testi, McNemar-Bowker Testi</i>
14	Betimsel analiz
15	Tümevarım analizi
16	Geçerlik ve güvenilirlik toplantıları
17	Grafiksel analiz, çizgisel grafik
18	Kolmogorov-Smirnov Testi, ortalamalar (X), standart sapmalar (SS), frekans tabloları (f), Student t Testi, Wilcoxon Testi, Ki Kare Testi, Fisher Testi, McNemar Testi
18	Grafiksel analiz
20	Betimsel içerik analizi ve metin analizi
21	Grafiksel analiz
22	Betimsel analiz, yazılı mülakat, grup görüşmesi ve gözlem teknikleri
23	Görsel analiz, çizgi ve sütun grafikleri

Tablo 13’te aile eğitimi konusunda yazılan tezlerde kullanılan istatistik analizlerin dağılımı incelenmiştir. Betimleyici istatistiklerden olan yüzde, frekans, aritmetik ortalama analizlerinin çokça kullanıldığı göze çarpmaktadır. Grafiksel analizler ve SPSS programı sayesinde ortaya çıkan çeşitli testler de tezlerin yazımında yararlanılan analizlerden olmuştur.

Tezlerde Kullanılan Kaynak Türleri Nelerdir?

Tablo 14. Tezlerde Kullanılan Kaynak Türlerinin Dağılımı

Tez No	Kullanılan Kaynak Türleri
1	Kitaplar, dergiler, sempozyum notları, makaleler, raporlar, yüksek lisans tezleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, yayımlanmamış doktora tezleri, internet kaynakları, resmi gazete.
2	Kongre notları, TDK güncel Türkçe sözlük, dergiler, makaleler, kitaplar, yüksek lisans tezleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, yayımlanmamış doktora tezleri, seminer notları, internet kaynakları.
3	Kitaplar, dergiler, makaleler, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, yayımlanmamış doktora tezleri, internet kaynakları.
4	Kitaplar, sempozyum notları, yayımlanmamış doktora tezleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, dergiler, seminer notları, internet kaynakları.
5	Kitaplar, dergiler, makaleler, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, yayımlanmamış doktora tezleri, toplantı notları, internet kaynakları.
6	Kitaplar, dergiler, makaleler, bildiri ve komisyon notları, yayımlanmamış doktora tezleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, internet kaynakları, resmi gazete.
7	Kitaplar, dergiler, yayımlanmamış doktora tezleri, çocuk hakları evrensel bildirgesi, insan hakları evrensel bildirgesi, raporlar, görüşmeler, şura notları, resmi gazete, yayımlanmamış ders notları.
8	Kitaplar, dergiler, makaleler, doktora tezleri, yayımlanmamış doktora tezleri, yüksek lisans tezleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, sempozyum ve şura notları, seminer notları, Milli Eğitim Temel Kanunu, TDK Türkçe sözlük, internet kaynakları.
9	Kitaplar, dergiler, makaleler, raporlar, yüksek lisans tezleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, sempozyum bildirileri, çalıştay raporları, internet kaynakları.
10	Kitaplar, dergiler, makaleler, yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, raporlar, toplantı notları, proje notları, kongre notları, internet kaynakları.
11	Kitaplar, dergiler, makaleler, yayımlanmamış doktora tezleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, internet kaynakları.
12	Sempozyum notları, yüksek lisans tezleri, kitaplar, etkinlik araştırmaları, dergiler, şura bildirileri, doktora tezleri, kongre bildirileri, internet kaynakları.
13	Dergiler, makaleler, kitaplar, bilimde uzmanlık tezleri.
14	Yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, dergiler, makaleler, kongre bildirileri, seminer notları, kitaplar, yayımlanmamış doktora tezleri.
15	Kitaplar, dergiler, makaleler, doktora tezleri, internet kaynakları.
16	Kitaplar, yüksek lisans tezleri, dergiler, makaleler, doktora tezleri, internet kaynakları,
17	Kitaplar, yayımlanmamış doktora tezleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, makaleler, dergiler, bildiri notları, araştırma raporları, resmi gazete.
18	Dergiler, makaleler, kitaplar, internet kaynakları.
19	Dergiler, kitaplar, yayımlanmamış doktora tezleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, kongre bildirileri, makaleler, seminer notları, yayımlanmamış sözlü bildiriler, resmi gazete.
20	İnternet kaynakları, konferans notları, dergiler, makaleler, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, kitaplar, raporlar, TDK, MEB kurs kitapları.
21	Kitaplar, dergiler, makaleler, doktora tezleri, yüksek lisans tezleri, bilim uzmanlığı tezleri, resmi gazete, kongre bildirileri.
22	Kitaplar, internet kaynakları, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri, yayımlanmamış doktora tezleri, dergiler, makaleler, sempozyum notları.
23	Dergiler, makaleler, yayımlanmamış doktora tezleri, kitaplar, yayımlanmamış yüksek lisans tezleri.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere aile eğitimi konusunda yapılan çalışmalarda kullanılan kaynak türleri geniş bir yelpazede dağılım göstermektedir. İnternet kaynaklarının kullanılmadığı eski çalışmalar olduğu kadar, çoğunluğunu internet kaynaklarının oluşturduğu çalışmalar yapılan incelemelerde analiz edilmiştir. Yabancı kaynak kullanımının da oran olarak Türkçe kaynaklara yakın olduğu söylenebilir.

Tez Danışmanlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı Nasıldır?

Tablo 15. Tez Danışmanlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Tez danışmanının cinsiyeti	Sıklık	Yüzde (%)
Kadın	16	70
Erkek	7	30
Toplam	23	100

Tablo 15'te incelenen tez danışmanlarının cinsiyetlerine göre dağılımına bakıldığında %70 oranla en çok kadın danışmanlar olduğu, %30 oranla da erkek danışmanlar olduğu görülmektedir.

Tez Danışmanlarının Unvanlarına Göre Dağılımı Nasıldır?

Tablo 16. Tez Danışmanlarının Unvanlarına Göre Dağılımı

Danışman Unvanı	Sıklık	Yüzde
Profesör Doktor	7	30
Doçent Doktor	10	43
Yardımcı Doçent Doktor	5	22
Öğretim Görevlisi	1	4
Toplam	23	100

Tablo 16'da tez danışmanlarının unvanlarına göre dağılımına baktığımızda en çok %43'lük oranla doçent doktor unvanı olan danışmanların olduğu görülmektedir. Onu izleyen unvanlar ise %30 oranla profesör doktor, %22 ile yardımcı doçent doktor ve %4'lük oranla öğretim görevlisi olmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma Türkiye'de aile eğitimi konu alan lisansüstü tezlerin içerik analizlerini yapma amacıyla hazırlanmıştır. Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi'nin veri tabanından yapılan tarama sonucunda aile eğitimi anahtar kelimesine sahip 28 tez olduğu görülmüştür. Tezler incelenmeye başlamadan önce 5 tanesinin etik konularla ilgili erişime açık olmadığı görülmüş ve kalan

23 tez ile araştırmaya devam edilmiştir. Bu 23 tezdten 16 tanesi yüksek lisans, 5 tanesi doktora ve 3 tanesi tıpta uzmanlık seviyesindedir. Nitel araştırmada sıklıkla kullanılan içerik analizi yöntemi benimsenerek hazırlanan çalışmada verilerin analizi için frekans ve yüzde metotları kullanılmıştır.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde aile eğitimi konusunda yazılan ilk tezin doktora seviyesinde olduğu ve 1998 yılında Anadolu Üniversitesi'nde onaylandığı görülmüştür. Yani düşünüldüğünde 1980'li yıllarda ülkemizde çalışılmaya başlayan bu alan ile ilgili ilk doktora tezinin 1998 yılında yazılması bu alandaki çalışmaların başlaması için geç kalındığını düşündürmüştür.

İncelenmeye alınan tezlerin yazıldıkları şehirlerin dağılımlarına bakıldığında en çok Ankara ve Eskişehir illerindeki üniversitelerde yazıldıkları ve tüm tezlerin yazım dillerinin Türkçe dilinde yayımlandığı tespit edilmiştir.

Tez yazarlarının cinsiyet dağılımları incelendiğinde en çok kadın tez yazarının olduğu, tez danışmanlarının cinsiyet dağılımlarına bakıldığında ise yine kadın danışmanların çoğunlukta olduğu analiz edilmiştir. Danışmanların unvanlarını incelendiğinde ise en çok doçent doktor unvanına sahip kişilerin danışmanlık görevi yaptıkları saptanmıştır.

Analizi yapılan tezlerin lisansüstü seviyelerinin dağılımında en çok yüksek lisans bitirme tezlerinin olduğu, enstitülere bakıldığında ise en çok Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nden onay alındığı görülmüştür. Ana bilim dalları incelendiğinde ise tezlerin en çok Özel Eğitim Anabilim Dalı alanındaki bölümlerde yazıldığı analiz edilmiştir.

Tezlerin araştırma yöntemlerine bakıldığında nicel araştırma en çok kullanılan yöntem olmuştur. Tek denekli desenler ise en çok kullanılan araştırma tekniği olarak görülmüştür. Veri toplama araçları içerisinde anket formları, görüşme formları, aile ile ilgili geliştirilmiş ölçekler en çok kullanılan araçları oluşturmuştur.

Aile eğitimi alanında onaylanan ve analizi yapılan tezler kullandıkları kaynakçalara göre de incelenmiş ve bunların bir özeti tablo halinde sunulmuştur. Tabloya göre en çok kullanılan kaynak türlerini şöyle sıralamak mümkündür: kitaplar, dergiler, makaleler, tezler, internet kaynakları. Ayrıca bu kaynakların dillerine bakıldığında Türkçe kaynak olduğu kadar İngilizce kaynaklardan da yararlandırıldığı görülmüştür.

Hayatımızın ilk yılları çeşitli gelişim dönemlerimiz açısından önemli bir yere sahiptir. Bu dönemlerde ailelerimizle birebir temas içinde olduğumuzdan dolayı ebeveynlerimizle kurduğumuz ilişkiler de önemlidir. Bizlerin sağlıklı gelişim seyrinde ilerleyebilmemiz için ailemizin de doğum, sağlık sorunları, benlik saygısı kazanımı, temel çocuk gelişimi ve eğitimi gibi konularda bilgili olması gerekmektedir.

Yaşadığımız yüzyıldaki hızlı değişiklikler toplumun her alanında köklü değişikliklerle kendisini hissettirmektedir. Ancak temelde değişmeyen tek şey; ailenin, çocuğun hayatının merkezinde olduğu ve olumlu ya da olumsuz çocuğun hayatına yön verdiği gerçeğidir (Şahin ve Özbey, 2007).

Şahin ve Özbey'e (2007) göre sosyal değerlerin hızlı gelişmesi sonucu aileler bu değerler karşısında çocuklarını nasıl eğitecekleri ve onlara nasıl davranacakları konusunda karmaşaya düşmektedirler. Bu karmaşanın giderilmesi için ebeveynlerin anne-baba olmadan önce ve olduktan sonra ihtiyaç duydukları her dönem, çocuklarının eğitimi ve bakımı konularında bilgilendirilmeleri hem devletin hem sivil toplum kuruluşlarının üstlenmesi gereken bir sorumluluktur.

Günümüzde hem dünyada hem de ülkemizde aile katılımı ve eğitiminin önemi her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır. Türkiye'de Aile eğitimi çalışmaları birçok bakanlık, kurum, vakıf ve dernekler tarafından yürütülmektedir. Bu konuda en yaygın olarak Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesinde açılan 0-18 Yaş Aile Eğitim Programı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yapılan Aile Eğitim Programı (AEP)'dir. Aile Eğitim Programı, aile üyesi olan bireylerin çağın gerekliliklerine göre şekillenen ve temel aile yaşam becerilerine yönelik bilgi, beceri ve tutumları kapsamlı olarak edinebilmeleri için ülke genelinde uygulanmak üzere Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış bir yetişkin eğitim programıdır. Aile Eğitim Programı, ailelerin aile eğitimiyle ilgili temel ihtiyaçları dikkate alınarak geliştirilmiştir. Aile Eğitim ve İletişimi, Hukuk, İktisat, Medya, Sağlık olmak üzere 5 alan ve 28 bölümden oluşmaktadır. Programda yer alan içeriğin hedef kitlesi 18 yaş üstü yetişkin bireylerdir. Bu çerçevede, bekârlar, evlilik hazırlığı yapanlar, evli ve çocuksuz olanlar, evli ve çocuklu olanlar, evli ve çocukları artık evden ayrılmış olanlar, tek ebeveynli aileler kendilerine uygun olan eğitim paketlerine katılabilirler.

Aynı zamanda Anne Çocuk Eğitim Vakfı'nın (AÇEV) yoğun çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye'de Anne-Baba Okulu, Anne-Çocuk Eğitimi Programı (AÇEP), Aile Çocuk Eğitimi Programı, Baba Destek Programı (BADEP) gibi çalışmalarda bulunmaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2004).

Erken çocukluk eğitiminde ailelerin katılımıyla gerçekleştirilen programların çocuklar ve aileleri üzerindeki etkilerini konu alan pek çok uzun vadeli araştırma yapılmıştır. Bu tür programlara devam eden alt sosyoekonomik düzeyde bulunan ailelerin çocuklarının öğrenme kapasitelerinin, okul başarılarının, okula uyum gösterme davranışlarının ve ileri yaşlarda iş bulma oranlarının arttığı, genç hamilelik ve suç oranlarının ise azaldığı tespit edilmiştir. Aileler açısından bakıldığında; bu tür programlara katılan annelerin sosyal, psikolojik ve sağlıkla ilgili ihtiyaçlarının karşılandığı, öz güvenlerinin ve yaşamları üzerindeki kontrollerinin arttığı gözlenmiştir (akt: Temel, 2003).

Aile eğitim programlarının ne kadar gerekli olduğu son yıllarda yapılan çalışmaların da desteği ile artık bir tartışma sorusu olmaktan çıkmıştır ve yakın gelecekte de çağımızın şartlarına uygun farklı aile eğitim programları geliştirilerek bu programları yaygınlaştırma üzerine çalışmalar yapılmalıdır. Ailelerin ihtiyaçlarını tanımlamak için içeriği zengin araştırmalar yapılarak bu araştırmaların sonuçları aile eğitim programları geliştirilmesinde kaynak olarak kullanılmalıdır. Aile eğitim programları ile risk grubunda sayılan ailelerin ekonomik zorluklarla idare etme, aile ilişkilerini güçlendirme, çevreden gelebilecek olan baskılara ve tehlikelere karşı kendilerini sağlıklı şekilde koruma yönlerinde de önemli katkılar sağlanabilir.

Ülkemizde aile eğitimi ile ilgili programlar ve araştırmalar genel olarak incelendiğinde, çalışmaların 1980'li yıllarda yapılmaya başlandığı görülmektedir. Aile eğitimi amacıyla kullanılan bu programların kısa bir geçmişe sahip olmasına rağmen, olumsuz koşullara sahip birçok aileye ulaşmakta olması ülkemiz açısından olumlu bir gelişmedir.

Yapılan çalışmaların çoğunluğu yüksek lisans ve doktora programlarının bitirme tezleri olarak hayata geçirilmiştir. Tezlerin yayımlanabilmesi için oluşturulan aile eğitim programlarının faydalarının ve etkilerinin incelenmesi yeni nesilde yetişen araştırmacılar için yol gösterici bir kaynak niteliği taşıyacaktır. Bu da alanda yeni araştırmaların yapılmasına, konu çeşitliliğinin artmasına katkı sağlayıp aile eğitimi alanının gelişmesine olumlu yönde yansımalar getirecektir.

KAYNAKÇA

Abdulahakimoğulları, S. (2018). 0-18 yaş aile eğitimi veren rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri (Ankara il örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden elde edilmiştir. (Tez No. 504040)

Acar, F.M. (2017). Aile eğitimine devam eden işitme kayıplı çocuk babalarının babalık deneyimlerine ilişkin algılarının incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden elde edilmiştir. (Tez No. 463451)

Aktaş, B. (2015). Aile eğitiminin otizmli çocuğa sahip ailelerin milieu öğretim tekniklerinden tepki isteme-model olmayı kullanmalarındaki etkililiği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden elde edilmiştir. (Tez No. 415923)

Arslan, A., Ulaş, A.H, Kadir, M. (2020). Özel Eğitimde Aile Eğitimine Yönelik Bir Derleme Çalışması. EKEV Akademi Dergisi. 0(84), 21-37.

Avşaroğlu, G. (2019). 7-11 yaş aile eğitimi kurs programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul. Erişim adresi: <https://katalog.marmara.edu.tr/veriler/yordambt/cokluortam/8F87A629-D818-AC4B-A5BB-71CCFD861BF0/GÜLNUR AVŞAROĞLU.pdf>

Ay, F. ve Şahan, G. (2018). Aile Eğitimi Kurslarının Yetişkin Eğitimi Bağlamında Etkililiğinin Değerlendirilmesi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (1) , 66-86. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/36870/420932>

Balta, M. (2010). Almanya'daki zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk ailelerin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan aile eğitimi uygulamasının etkililiği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden elde edilmiştir. (Tez No. 265732)

Bogenschneider, K. Ve Johnson, C. (2004). Family Involvement in Education: How Important Is It? What Can Legislators Do? Wisconsin Family Impact Seminear Briefing Report No.20, 54pages. University of Wisconsin Center for Excellence in Family Studies.

Cavkaytar, A. (1999). Zihin Engellilere Özbakım ve Ev İçi Becerilerinin Öğretiminde Bir Aile Eğitimi Programının Etkililiği. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 2 (03) , . DOI: 10.1501/Ozlegt_0000000044

Cavkaytar, A. (2000). Özel Eğitim. Ailelerle Birlikte Çalışma İçinde. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. 171-188.

Cohen, L., Manion, L., and Morrison, K. (2007). Research methods in education. London: Routledge.

Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2004). Anne-baba eğitimi. Konya: Eğitim Kitabevi

Demir, E. (2011). Aile eğitimi programlarında eğitimcilerin ve annelerin kültürel çeşitliliğe ilişkin görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden elde edilmiştir. (Tez No. 290596)

Demircioğlu, H. (2012). Altı yaşında çocuğu olan annelere uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri ve anne baba tutumları ile çocuğun gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi. Yayınlanmış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara. Erişim adresi: <http://hdl.handle.net/20.500.12602/187024>

Dilsiz, H., Serebral Palsili Çocukların Ebeveynlerine Uygulanan Aile Eğitimi Programının Aile İşlevleri, Yılmazlık ve Umutsuzluk Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı Doktora Tezi, Ankara, 2019. Erişim adresi: <http://hdl.handle.net/11655/7376>

Gökçe, S. (2017). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ailelerin katıldıkları aile eğitimi programı sonrasındaki yaşam döngüsüne ilişkin görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden elde edilmiştir. (Tez No. 463473)

Güzel, Ş. (2006). Dört altı yaş grubu çocuğa sahip annelerin aile eğitimine yönelik ihtiyaç duydukları konuların belirlenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden elde edilmiştir. (Tez No. 188258)

Hamamcı, Z., Sevim, S. (2004). Türkiye'de Aile Rehberliği Çalışmaları. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3 (22) , 77-87, Erişim Tarihi: 22.12.2020, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21442/229816>

Hoard, D., and Shepard, K. N. (2005). Parent education as parent-centered prevention: A review of school-related outcomes. School Psychology Quarterly, 20(4), 434-454. <https://doi.org/10.1521/scpq.2005.20.4.434>

Kaçamak, D. (2016). Okul öncesi dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu: Uyku, mizaç, sosyal biliş, yürütücü işlevler ve gelişimsel basamakların değerlendirilmesi ve aile eğitiminin semptom değişimine etkilerinin araştırılması. Yayınlanmamış tıpta uzmanlık

tezi, Ege Üniversitesi, İzmir. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden elde edilmiştir. (Tez No. 440348)

Kaya, Ö.M. (2002). Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara ailelerin ilgi ve katılımları ile okulöncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı konusunda anne-baba görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden elde edilmiştir. (Tez No. 117302)

Kılıç, Ç. (2016). Aile Eğitim Programları ve Türkiye'deki Örnekleri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10 (1) , 99-111. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/aibuefd/issue/1498/18128>

Turan, Z , Koca, A. ve Uzuner, Y . (2019). İşitme Kayıplı Çocuğu Olan Bir Annenin Aile Eğitimi Sürecinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 20 (1) , 93-117. DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.417177

Leung, C., Sanders, M.R., Leung, S. Mak, R. and Lau, J. 2003. An outcome evaluation of the implementation of the triple p-positive parenting program Hong Kong. Family Process, 42(4), 531-544.

Mann, M. B., Pearl P. T. and Behle, P. D. 2004. Effects of parent education on knowledge and attitudes. Adolescence, 39(154), 355-360.

McBride, B. A. (1990). The effect of a parent education/ play group program on father involvement in child rearing. Family Relations, 39(3), 250-257.

Ertürk Mustul, E, Turan, Z, Uzuner, Y. (2016). İşitme Kayıplı Çocuğu Olan Bir Annenin Etkileşim Davranışlarının Aile Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,17 (01) , 1-22, Erişim Tarihi: 15.01.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ozelegitimdergisi/issue/22951/246060>

Özcan, N. (2004). Zihin özürlü çocuklara tuvalet becerisi öğretimine yönelik aile eğitimi programının etkililiği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. Erişim adresi: <http://libra.anadolu.edu.tr/tezler/2004/195551.pdf>

Öztürk, M. (2016). Erken çocukluk dönemi uyku sorunları aile eğitiminin etkinliği. Yayınlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden elde edilmiştir. (Tez No. 464139)

Seylan, E.G. (2010). Öğretmen performansına dayalı doğrudan öğretim yaklaşımıyla sunulan aile eğitimi hizmet içi eğitim programının etkililiği. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden elde edilmiştir. (Tez No. 279621)

Sırmabıyıklı, G. (2017). MEB aile eğitimi programının eğitim materyallerinde toplumsal cinsiyet. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara. Erişim adresi: <http://hdl.handle.net/20.500.12575/33837>
Sönmez, N. (2008). Eve dayalı gündüz tuvalet kontrolü aile eğitimi programının annelerin kurulum kaydı tutma ile gündüz tuvalet kontrolü kazandırma becerisini ve çocukların gündüz tuvalet kontrolünü kazanmasındaki etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara. <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>'nden elde edilmiştir. (Tez No. 218456)

Şeker, E. (2013). Özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlere yönelik olarak düzenlenen aile eğitimi etkinliklerinin değerlendirilmesi. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul. Erişim adresi: <https://katalog.marmara.edu.tr/eyayin/tez/eTez023868.pdf>

Şahin, F. T. ve Özbey, S. (Nisan, Mayıs, Haziran 2007). Aile Eğitim Programlarına Niçin Gereksinim Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir? T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi. Yıl: 10, Cilt: 3, Sayı:12. s. 9-10.

Şahin, T. F. ve Ersoy, Ö. (1999). 0-6 Yaş Döneminde Anne-Baba Eğitiminin Önemi. Mesleki Eğitim Dergisi. Sayı:1. s.59.

Yakın, M. ve Güzel-Özmen, R. (2010). Aile eğitiminin annelerin doğal dil sağaltım tekniklerini kullanmalarında etkililiği. Eğitim Bilimleri ve Uygulama, 9(17), 21-39.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

Temel, Z. F. (2003). Aile Eğitim Modeli. Dünya'da ve Türkiye'deki Uygulamalar. Erken Çocukluk Eğitimi Politikaları: Yaygınlaşma, Yönetişim ve Yapılar Toplantısı Raporu. İstanbul: AÇEV Yayınları. s.35- 50